ROMERIKE REVISJON IKS

RAPPORT NR. 16-2026

KRAV TIL KLIMA OG MILJØ I ANSKAFFELSER I INVESTERINGSPROSJEKTER

NITTEDAL KOMMUNE

FORVALTNINGSREVISJON

NOVEMBER 2026

INNHOLD

SAMMENDRAG ..... **I**

1 INNLEDNING **1**

1.1 Bakgrunn for prosjektet 1

1.2 Formål og problemstillinger 1

1.3 Gjennomføring og metode 1

1.3.1 Generelt 2

1.3.2 Dokumentanalyse 2

1.4 Kommunedirektørens uttalelse 2

1.5 Revisjonskriterier 2

1.6 Organisering av anskaffelsesarbeidet i Nittedal kommune 2

1.7 Begrepsforklaringer 3

1.8 Rapportens oppbygning 3

2 ETTERLEVELSE AV KLIMA OG MILJØKRAV **4**

2.1 Problemstilling og revisjonskriterier 4

2.2 Kommunens føringer for klima- og miljøhensyn 5

2.3 Revisjonens vurderinger 7

2.4 Etterlevelse av kravene i anskaffelsesforskriften § 7-9 7

2.4.1 Vekting av klima- og miljøhensyn 7

2.4.2 Klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen og krav til begrunnelse 8

2.4.3 Uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning og krav til begrunnelse 10

2.4.4 Opplysninger om klima og miljø i konkurransegrunnlaget 11

2.5 Revisjonens vurderinger 11

2.5.1 Begrunnelseskravet ikke fullt ut oppfylt 12

2.5.2 Begrunnelseskravet ikke oppfylt 13

2.5.3 Kravet i andre ledd ikke oppfylt 13

2.5.4 I samsvar med hovedregelen 13

2.5.5 Begrunnelseskravet oppfylt 13

2.5.6 Etterlevelse ikke dokumentert 13

3 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER 14

LITTERATUR- OG KILDELISTE 15

VEDLEGG 1 KOMMUNEDIREKTØRS UTTALELSE 16

VEDLEGG 2 REVISJONSKRITERIER 18

Tabell 1: Oversikt over aktuelle styringsdokumenter 5
Tabell 2: Etterlevelse av klima og miljø i utvalgte anskaffelser 12

SAMMENDRAG

Romerike revisjon har undersøkt om Nittedal kommune ivaretar kravene til klima og miljø i anskaffelser i investeringsprosjekter. Undersøkelsen omfatter ni utvalgte, kunngjøringspliktige anskaffelser gjennomført av kommunen eller Nittedal Eiendom KF og kunngjort fra 1. januar 2024 til og med 30. juni 2026. Anskaffelsene undersøkes frem til kontrakten signeres.

Hovedfunn

1. Kommunens rutine for gjennomføring av konkurranser gir føringer for klima- og miljøhensyn. Rutinen omtaler ikke prioriteringen i anskaffelsesforskriften § 7-9 tredje ledd, vilkår og begrunnelseskrav i fjerde ledd eller unntak og begrunnelseskrav i femte ledd.

2. Kommunen etterlever ikke kravene i anskaffelsesforskriften § 7-9 i 7 av de kontrollerte anskaffelsene. Undersøkelsen avdekker mangler knyttet til vekting, begrunnelse eller dokumentasjon av hvordan klima- og miljøhensyn er ivaretatt.

Kommunens rutine for gjennomføring av konkurranser gir føringer for ivaretakelse av klima- og miljøhensyn i anskaffelser i kontrollperioden. Rutinen omtaler imidlertid ikke hvordan klima- og miljøhensyn bør prioriteres når tildelingskriteriene angis i prioritert rekkefølge. Den omtaler heller ikke vilkårene og begrunnelseskravene når tildelingskriterier erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, eller unntaket og begrunnelseskravet for anskaffelser med uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning. Rutinen omtaler heller ikke at begrunnelsene skal fremgå av anskaffelsesdokumentene.

Kommunen etterlever ikke kravene til klima og miljø i 7 av de 9 kontrollerte anskaffelsene. Manglene gjelder vekting, begrunnelser eller dokumentasjon av hvordan klima- og miljøhensyn er ivaretatt.

Undersøkelsen viser blant annet for lav vekting uten tilstrekkelig dokumentasjon. Den viser også utilstrekkelige begrunnelser for hvorfor kravene i kravspesifikasjonen samlet klart gir en bedre klima- og miljøeffekt enn tildelingskriterier, og for bruk av unntaket ved uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning. I tillegg er det avdekket manglende dokumentasjon av hvordan klima- og miljøhensyn er ivaretatt. Samtidig viser gjennomgangen etterlevelse av hovedregelen om minimum 30 prosent vekting og en tilstrekkelig begrunnelse for at krav i kravspesifikasjonen klart gir en bedre klima- og miljøeffekt enn tildelingskriterier.

Reglene om klima- og miljøhensyn ble endret 1. juli 2026, men er i hovedsak videreført. Anbefalingene bygger på reglene som gjaldt i undersøkelsesperioden, og er samtidig i samsvar med gjeldende regler. Reglene som gjaldt i undersøkelsesperioden, endringene og dagens bestemmelser er nærmere omtalt i vedlegg 2.

På bakgrunn av undersøkelsen anbefaler revisjonen at kommunedirektøren:

1. sikrer at kommunens rutine for gjennomføring av konkurranser gir tilstrekkelig veiledning om krav til klima og miljø i samsvar med gjeldende regler.

2. sikrer at klima- og miljøhensyn i den enkelte anskaffelsen vurderes, ivaretas, dokumenteres og begrunnes i samsvar med gjeldende regler.

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Kontrollutvalget i Nittedal kommune bestilte i møtet 9.4.2026 (sak 12/26) et forvaltningsrevisjonsprosjekt innenfor området investeringsplaner og anskaffelser, herunder grønne anskaffelser.

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet med undersøkelsen er å undersøke om Nittedal kommune ivaretar kravene til klima og miljø i anskaffelser i investeringsprosjekter.

Undersøkelsen vil besvare følgende problemstilling:

1. Har kommunen fulgt regelverket om klima og miljø i utvalgte anskaffelser?

1.3 Gjennomføring og metode

Undersøkelsen er avgrenset til kunngjøringspliktige anskaffelser i investeringsprosjekter gjennomført av Nittedal kommune eller Nittedal Eiendom KF og kunngjort fra og med 1. januar 2024 til og med 30. juni 2026. Anskaffelsene vurderes opp mot bestemmelsene om klima- og miljøhensyn som gjaldt i undersøkelsesperioden. Regelverksendringene som trådte i kraft 1. juli 2026, og anskaffelser kunngjort fra denne datoen, faller utenfor. Anskaffelsene undersøkes frem til kontrakten signeres. Anskaffelser gjennomført av Lillestrøm Innkjøpssentral inngår heller ikke i undersøkelsen. Det samme gjelder frivillig kunngjorte anskaffelser, livssykluskostnader og vurderinger av anskaffelsenes faktiske klima- og miljøeffekt.

Revisjonen har innhentet en oversikt over kommunens anskaffelser og dokumentasjon knyttet til ni anskaffelser som faller innenfor disse avgrensningene. For hver anskaffelse har revisjonen gjennomgått utvalgte anskaffelsesdokumenter fra prosessen frem til signering av kontrakt, særlig de delene av konkurransegrunnlaget som er relevante for revisjonskriteriene.

Revisjonen har undersøkt hvordan klima- og miljøhensyn er ivaretatt i anskaffelsesdokumentene, herunder gjennom tildelingskriterier og vekting, krav i kravspesifikasjonen og begrunnelser for valgte løsninger og unntak. Ingen av de ni anskaffelsene hadde tildelingskriterier om klima- og miljø angitt i prioritert rekkefølge. Denne delen av regelverket inngår derfor ikke i undersøkelsen av anskaffelsene.

Anskaffelsesdokumentene gir grunnlag for revisjonens vurderinger. Undersøkelsen bygger på de ni utvalgte anskaffelsene og dokumentasjonen kommunen har gjort tilgjengelig. Resultatene gjelder disse anskaffelsene og kan ikke uten videre overføres til andre anskaffelser i Nittedal kommune eller Nittedal Eiendom KF.

1.3.1 Generelt

Undersøkelsen er gjennomført i henhold til RSK 001 - Standard for forvaltningsrevisjon som er fastsatt av styret i NKRF - Kontroll og revisjon i kommunene. Standarden definerer hva som er god revisjonsskikk innen kommunal forvaltningsrevisjon. Arbeidet er kvalitetssikret i henhold til Romerike revisjon IKS sine interne rutiner.

1.3.2 Dokumentanalyse

Revisjonen har brukt dokumentanalysen både til å beskrive kommunens overordnede rammer og praksis på området og til å velge ut og undersøke konkrete anskaffelser. Revisjonen har innhentet og gjennomgått dokumentasjon fra Nittedal kommune i samsvar med dokumentbestillingen. Dokumentasjonen omfatter styringsdokumenter med føringer for klima- og miljøhensyn i anskaffelser, dokumenter om organisering og ansvarsfordeling i anskaffelsesarbeidet, en oversikt over kommunens anskaffelser og dokumentasjon knyttet til de utvalgte anskaffelsene. Alle mottatte dokumenter er gjennomgått og analysert opp mot problemstillingen og de utledede revisjonskriteriene. En oversikt over rettskilder, veiledere og styringsdokumenter fremgår av litteratur- og kildelisten.

1.4 Kommunedirektørens uttalelse

Revisjonen mottok kommunedirektørs uttalelse til rapporten 19.11.26 og uttalelsen er lagt ved i sin helhet i rapportens vedlegg 1.

Kommunedirektøren vurderer rapporten som en grundig og nyttig gjennomgang av hvordan Nittedal kommune og Nittedal Eiendom KF har ivaretatt klima- og miljøkrav i utvalgte anskaffelser i perioden 1. januar 2024 til 30. juni 2026. Revisjonens funn, konklusjoner og anbefalinger tas til etterretning.

Kommunedirektøren fremhever at revisjonen har avdekket mangler ved etterlevelsen av regelverket i sju av ni undersøkte anskaffelser. Manglene gjelder særlig vekting av klima- og miljøhensyn, begrunnelse for valg av krav og unntak samt dokumentasjon av gjennomførte vurderinger. Funnene viser behov for å styrke internkontrollen og redusere risikoen for tilsvarende feil. Anbefalingene vil derfor bli fulgt opp med tydeligere rutiner og ansvarsforhold, kompetanseheving og bedre kvalitetssikring av anskaffelsene.

1.5 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er de krav og forventninger som kommunen vurderes opp mot. Kriteriene utledes fra lover og forskrifter, kommunestyrets vedtak og hva som anses som god forvaltningsskikk og faglig anerkjente normer på området. I dette prosjektet er revisjonskriteriene blant annet hentet fra lov og forskrift om offentlige anskaffelser som gjaldt i kontrollperioden. Kriteriene er presentert innledningsvis i kapittel 2 og nærmere utledet i vedlegg 2.

1.6 Organisering av anskaffelsesarbeidet i Nittedal kommune

Nittedal kommune samarbeider med Lillestrøm Innkjøpssentral, som blant annet gjennomfører konkurranser om rammeavtaler. Samtidig beskriver kommunens rutine for gjennomføring av konkurranser en desentralisert innkjøpsstruktur. Ifølge rutinen gjennomfører sektorene selv

anskaffelser til egen enhet. Saksbehandleren har ansvar for planlegging, gjennomføring, dokumentasjon og protokollføring. Innkjøpsavdelingen og kommuneadvokaten er støttefunksjoner, særlig ved kvalitetssikring, habilitetsvurderinger og KOFA-klager.

1.7 Begrepsforklaringer

I det følgende redegjøres det kort for sentrale begreper slik de er omtalt i DFØs veileder til reglene om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Fremstillingen er sammenfattet og tilpasset denne rapporten.

Klima- og miljøhensyn
Klima- og miljøhensyn omfatter krav og kriterier som skal redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger. Hensynene kan blant annet gjelde klimagassutslipp, forurensning, naturmangfold, energi- og ressursbruk og sirkulære verdikjeder, vurdert i et livsløpsperspektiv.

Klima- og miljøeffekt
Klima- og miljøeffekt viser til positive eller negative virkninger for klima og miljø. I anskaffelser vurderes virkninger av varen, tjenesten eller bygge- og anleggsarbeidet i et livsløpsperspektiv, herunder mulige konsekvenser for miljø.

Klimaavtrykk
Klimaavtrykk er den samlede mengden klimagassutslipp som følger av en aktivitet, vare eller tjeneste gjennom hele livsløpet. Det omfatter både direkte og indirekte utslipp og uttrykkes vanligvis i CO2-ekvivalenter[1].

Miljøbelastning
Miljøbelastning er negative virkninger på miljøet, blant annet naturinngrep, tap av naturmangfold og forurensning av luft, vann og jord. Belastningen kan oppstå gjennom hele livsløpet til en vare eller tjeneste, fra uttak av råvarer til produksjon, transport, bruk og avfallshåndtering.

1.8 Rapportens oppbygning

Kapittel 2 presenterer problemstillingen og revisjonskriteriene, kommunens føringer for klima- og miljøhensyn og revisjonens vurderinger av rutinen. Deretter gjennomgås etterlevelsen av anskaffelsesforskriften § 7-9 i de ni utvalgte anskaffelsene. Vurderingene oppsummeres i en tabell og presenteres samlet etter type resultat. Kapittel 3 inneholder revisjonens konklusjon og anbefalinger til kommunedirektøren. Kommunedirektørens uttalelse fremgår av vedlegg 1, og revisjonskriteriene er nærmere utledet i vedlegg 2.

[1] CO2-ekvivalenter er en felles måleenhet som brukes for å sammenligne klimaeffekten av ulike klimagasser.

2 ETTERLEVELSE AV KLIMA OG MILJØKRAV

2.1 Problemstilling og revisjonskriterier

Kommunens arbeid med klima- og miljøhensyn i anskaffelser skal være forankret i en anskaffelsesstrategi og/eller rutiner som legger til rette for etterlevelse av regelverket. For de utvalgte anskaffelsene legges anskaffelsesforskriften § 7-9 slik den gjaldt i kontrollperioden, til grunn. Etter andre ledd skal klima- og miljøhensyn som hovedregel vektes med minst 30 prosent. Tildelingskriterier kan etter fjerde ledd erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt, og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Bruk av unntaket etter femte ledd for anskaffelser som etter sin art har både et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning, skal også begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

For å besvare problemstillingen er følgende krav og forventninger til kommunen lagt til grunn:

Problemstilling	Krav og forventninger til kommunen
Har kommunen fulgt regelverket om klima og miljø i utvalgte anskaffelser?	→ Kommunen skal ha rutiner for å ivareta klima- og miljøhensyn. Rutinene bør blant annet gi tilstrekkelig veiledning om bestemmelsene i anskaffelsesforskriften § 7-9 andre til femte ledd. → Kommunen skal som hovedregel vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 prosent i samsvar med forskriften § 7-9 andre ledd. → Når tildelingskriterier erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, skal det begrunnes at det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt sammenlignet med bruk av tildelingskriterier. Begrunnelsen skal være i samsvar med vilkårene i forskriften § 7-9 fjerde ledd. → Dersom kommunen har lagt til grunn at en anskaffelse etter sin art både har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning, skal dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Begrunnelsen skal være i samsvar med vilkårene i forskriften § 7-9 femte ledd.

2.2 Kommunens føringer for klima- og miljøhensyn

I dette punktet redegjør revisjonen for kommunens føringer for ivaretakelse av klima- og miljøhensyn i anskaffelser. Rutinen for gjennomføring av konkurranser er sentral i undersøkelsen fordi den gir konkrete føringer for gjennomføringen av anskaffelser. Øvrige relevante dokumenter presenteres for å belyse kommunens overordnede mål og øvrige føringer på området.

Tabellen under gir en samlet oversikt over disse føringene.

Tabell 1: Oversikt over føringer for klima- og miljøhensyn

Dokumenter	Klima- og miljøhensyn i anskaffelser	År
Rutine gjennomføring av konkurranser	Alle innkjøp skal følge lov og forskrift om offentlige anskaffelser og kommunens egne rutiner for anskaffelser. Det skal stilles krav til klima- og miljøhensyn i alle kontrakter, klima- og miljø skal vektes med minimum 30 prosent dersom det brukes som tildelingskriterium. Det vises til DFØ sin kriterieveiviser og veiviser for klima- og miljøkrav i anskaffelser.	2024
Kommuneplanens samfunnsdel	Overordnede mål om redusert klimagassutslipp og miljøvennlig og bærekraftig utvikling.	2022-2035
Kommunedelplan for klima og energi	Innkjøp skal benyttes som strategisk verktøy for å nå kommunens overordnede mål innen klima og miljø[2].	2019-2030
Anskaffelsesstrategi	Kommunen skal bruke offentlige anskaffelser aktivt for å ta klima- og miljøhensyn.	2026
Miljøpolicy	Innkjøp skal bidra til kommunens klimamål gjennom blant annet økt miljøkompetanse hos egne innkjøpere og krav til leverandørenes klima- og miljøarbeid.	2026

[2] Innkjøp som strategisk verktøy kommer også frem blant annet i anskaffelsesstrategien og miljøpolicyen.

Veileder til miljøvennlig innkjøp	Stiller krav og gir føringer for ombruk, kvalitet og levetid, miljømerking, bærekraftig mat og drikke og bruk av innsatsfaktorer med lav miljøbelastning.	2026

Kilde: Nittedal kommune 2026

Kontrollperioden for revisjonen er fra og med 1. januar 2024 til og med 30. juni 2026. Flere av dokumentene som er oversendt fra kommunen er utarbeidet i 2026. Enkelte av dokumentene er derfor etablert mot slutten av undersøkelsesperioden eller etter periodens utløp.

Kommunens rutine for gjennomføring av konkurranser er fra 2024 og gjelder i undersøkelsesperioden. Også Kommuneplanens samfunnsdel og Kommunedelplan for klima og energi gjelder i perioden. Kommuneplanens samfunnsdel inneholder overordnede mål om reduserte klimagassutslipp og miljøvennlig og bærekraftig utvikling. Kommunedelplanen fastsetter at innkjøp skal benyttes som et strategisk virkemiddel for å nå kommunens mål innen klima og miljø.

Rutinen fastsetter at alle innkjøp skal gjennomføres i samsvar med lov og forskrift om offentlige anskaffelser, jf. rutinens punkt 1 om formål og omfang. Av punkt 6.1 om klima og miljø fremgår det at dersom klima- og miljøhensyn benyttes som tildelingskriterium, skal disse vektes med 30 prosent. Det fremgår videre at miljø kan benyttes som minstekrav, kvalifikasjonskrav, tildelingskriterium, kontraktskrav eller en kombinasjon av disse. Rutinen viser også til DFØs kriterieveiviser og veileder for klima- og miljøkrav i anskaffelser.

Anskaffelsesforskriften § 7-9 tredje ledd fastsetter at dersom tildelingskriteriene angis i prioritert rekkefølge, bør klima- og miljøhensyn være blant de tre høyest prioriterte kriteriene. Denne prioriteringen fremgår ikke av rutinen.

Etter anskaffelsesforskriften § 7-9 fjerde ledd kan tildelingskriterier etter andre og tredje ledd erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt. Dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Dersom oppdragsgiver ikke prioriterer klima- og miljøhensyn i tråd med tredje ledd, skal det stilles klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, og dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Rutinen åpner for at miljø kan benyttes som minstekrav, men omtaler ikke vilkårene for å erstatte tildelingskriterier med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen etter anskaffelsesforskriften § 7-9 fjerde ledd. Rutinen omtaler heller ikke kravet om at dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Etter anskaffelsesforskriften § 7-9 femte ledd gjelder ikke forpliktelsen til å stille krav eller kriterier dersom anskaffelsen etter sin art har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning. Dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Rutinen omtaler verken unntaket, kravet til begrunnelse eller at begrunnelsen skal fremgå av anskaffelsesdokumentene.

Anskaffelsesstrategi, miljøpolicy og veileder til miljøvennlig innkjøp er utarbeidet i 2026. Dokumentene inneholder ytterligere mål og føringer for hvordan kommunen skal ivareta klima- og miljøhensyn i anskaffelser, blant annet gjennom bruk av anskaffelser som virkemiddel, økt miljøkompetanse og konkrete krav knyttet til blant annet ombruk, levetid, miljømerking og

miljøbelastning. De øvrige dokumentene omtaler heller ikke prioriteringen etter § 7-9 tredje ledd, vilkårene og begrunnelseskravene etter fjerde ledd eller unntaket og begrunnelseskravet etter femte ledd.

2.3 Revisjonens vurderinger

Kommunens rutine krever at alle innkjøp gjennomføres i samsvar med lov og forskrift om offentlige anskaffelser, at det stilles klima- og miljøkrav i alle kontrakter, og at klima- og miljøhensyn vektes med 30 prosent når de benyttes som tildelingskriterium. Miljø kan ivaretas gjennom minstekrav, kvalifikasjonskrav, tildelingskriterium, kontraktskrav eller en kombinasjon av disse. Etter revisjonens vurdering bidrar disse føringene til å legge til rette for at klima- og miljøhensyn ivaretas i anskaffelsene.

Rutinen omtaler imidlertid ikke alle kravene i anskaffelsesforskriften § 7-9 tredje til femte ledd. Den omtaler ikke at klima- og miljøhensyn bør være blant de tre høyest prioriterte kriteriene når tildelingskriteriene angis i prioritert rekkefølge. For fjerde ledd mangler omtale av vilkårene for å erstatte tildelingskriterier med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen og kravet om begrunnelse i anskaffelsesdokumentene. Det samme gjelder plikten til å stille og begrunne slike krav dersom oppdragsgiver ikke prioriterer i tråd med tredje ledd. Rutinen omtaler heller ikke unntaket i femte ledd for anskaffelser som etter sin art har både et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning, eller kravet om å begrunne bruken av unntaket i anskaffelsesdokumentene.

Kommunens øvrige styringsdokumenter gir overordnede mål og føringer for bruk av anskaffelser som virkemiddel for å nå klima- og miljømål. For størstedelen av kontrollperioden utgjøres styringsgrunnlaget særlig av rutinen, kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplanen for klima og energi. Flere av de øvrige dokumentene, herunder anskaffelsesstrategien, er utarbeidet i 2026. Enkelte er etablert mot slutten av kontrollperioden eller etter periodens utløp og kan derfor ikke uten videre legges til grunn for hele perioden.

Samlet vurderer revisjonen at styringsgrunnlaget gir et utgangspunkt for å ivareta klima- og miljøhensyn i kontrollperioden, men at manglene i omtalen av § 7-9 tredje til femte ledd begrenser rutinens støtte til etterlevelse av regelverket.

2.4 Etterlevelse av kravene i anskaffelsesforskriften § 7-9

I dette punktet undersøker revisjonen om de utvalgte anskaffelsene oppfyller kravene i anskaffelsesforskriften § 7-9 andre, fjerde og femte ledd.

Revisjonen har etterspurt dokumentasjon som viser hvordan klima- og miljøhensyn er ivaretatt i anskaffelsene, herunder opplysninger om tildelingskriterier og vekting, kravspesifikasjoner og eventuelle begrunnelser for bruk av unntakene i § 7-9. Fremstillingen nedenfor bygger på dokumentasjonen som er etterspurt og oversendt. Revisjonen har ikke foretatt en fullstendig gjennomgang av samtlige dokumenter knyttet til anskaffelsene.

2.4.1 Vekting av klima- og miljøhensyn

Etter anskaffelsesforskriften § 7-9 andre ledd skal oppdragsgiver som hovedregel vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 prosent.

Revisjonen har kontrollert ni anskaffelser. I to av disse, anskaffelse nummer 4 og 5, er klima- og miljøhensyn benyttet som tildelingskriterier med angitt vekting.

Anskaffelse nummer 5 gjelder en totalentreprise
Av konkurransegrunnlaget fremgår det at miljø er benyttet som tildelingskriterium med en vekting på 30 prosent. Tildelingskriteriet er nærmere beskrevet som bruk av fossilfrie maskiner og utstyr på anleggsplassen, samt leverandørens miljøledelsessystem og tilhørende miljøledelsestiltak.

Anskaffelse nummer 4 gjelder kjøp av gravetjenester og kumrehabilitering.
Av konkurransegrunnlaget fremgår det at miljø, herunder miljøsertifikat, er benyttet som tildelingskriterium med en vekting på 20 prosent.

I dokumentasjonen som er oversendt til revisjonen er det ikke gitt en begrunnelse for hvorfor klima- og miljøhensyn er vektet lavere enn 30 prosent. Det fremgår heller ikke av den oversendte dokumentasjonen om den lavere vektingen er kombinert med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen.

2.4.2 Klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen og krav til begrunnelse

Etter anskaffelsesforskriften § 7-9 fjerde ledd kan tildelingskriterier erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Revisjonen har kontrollert ni anskaffelser. I fire av disse, anskaffelse nummer 1, 6, 7 og 9, er klima- og miljøhensyn brukt som krav i kravspesifikasjonen fremfor å benytte klima- og miljøhensyn som tildelingskriterier, jf. forskriften § 7-9 annet ledd.

Anskaffelse nummer 1 gjelder en totalentreprise.
Oppdragsgiver oppgir i konkurransegrunnlaget at klima- og miljøhensyn i tildelingskriteriene er erstattet med krav i kravspesifikasjonen fordi dette klart gir bedre klima- og miljøeffekt. Som begrunnelse vises det til at kravspesifikasjonen sikrer absolutte miljøløsninger i tråd med ønsket effekt.

Det opplyses at alle klima- og miljøkrav er stilt i kravspesifikasjonen. Oppdragsgiver fremhever krav knyttet til materialbruk, energibruk og energiløsninger, fossilfri byggeplass og avfallssortering som de største prosjektspesifikke kravene. For avfall er det angitt en sorteringsgrad på 85 prosent.

Begrunnelsen inneholder ikke en nærmere sammenligning av kravenes samlede klima- og miljøeffekt med effekten som kunne vært oppnådd gjennom tildelingskriterier i den aktuelle anskaffelsen. Henvisningen til at kravene sikrer absolutte miljøløsninger, utdypes ikke med en forklaring på hvorfor dette gir bedre samlet effekt enn bruk av tildelingskriterier. Det fremgår heller ikke hvilke alternative tildelingskriterier som er vurdert, eller hvilken effekt disse kunne hatt.

Anskaffelse nummer 6 gjelder en entreprise.
Oppdragsgiver oppgir i begrunnelsen at konseptvalget og kravspesifikasjonen inneholder klima- og miljøkrav som klart gir bedre effekt enn å benytte klima og miljø som tildelingskriterium. Det vises til miljøgevinster ved det overordnede prosjektet, og oppdragsgiver fremholder at de største effektene

følger av prosjektbeslutningen, konseptvalget og reguleringsplanen. Begrunnelsen beskriver også entreprisens avgrensning mot andre entrepriser og at installasjonene er detaljprosjektert. Videre omtales krav knyttet til blant annet energibruk, materialer, avfallshåndtering, miljørisiko, returordninger og kjøretøy. Det opplyses også at energibehov inngår sammen med andre forhold i et kvalitetskriterium som er vektet 35 prosent.

Begrunnelsen inneholder ikke en nærmere sammenligning av kravenes samlede klima- og miljøeffekt med effekten som kunne vært oppnådd gjennom tildelingskriterier i den aktuelle anskaffelsen. Utover den innledende konklusjonen beskrives det ikke hvordan oppdragsgiver har kommet frem til at kravene samlet gir bedre effekt. Videre fremgår det ikke hvordan prosjektets overordnede miljøgevinster og detaljprosjekteringen underbygger denne konklusjonen for den aktuelle entreprisen.

Anskaffelse nummer 7 gjelder en entreprise.
Oppdragsgiver oppgir i konkurransegrunnlaget at klima- og miljøhensyn er ivaretatt gjennom krav i kravspesifikasjonen, og at disse klart gir bedre klima- og miljøeffekt enn å benytte klima og miljø som tildelingskriterium. Det fremgår at oppdragsgiver har vurdert effekten av kravene som klart bedre enn det som med rimelighet kan forventes oppnådd gjennom vekting av klima- og miljøhensyn. Som grunnlag for vurderingen viser oppdragsgiver særlig til krav om gjenbruk av hovedrør, samt krav knyttet til revegetering og arbeid i Nitelva. Det opplyses at gjenbruk av PE-rør[3], sammenlignet med produksjon av nye rør, vurderes å bidra vesentlig til reduserte klimagassutslipp. Videre fremgår det at oppdragsgiver vurderer at de angitte tiltakene reduserer store deler av anskaffelsens samlede klima- og miljøavtrykk.

Oppdragsgiver viser til konkrete klima- og miljøkrav og beskriver hvilken effekt kravene er ment å ha. Begrunnelsen inneholder også en sammenligning med bruk av tildelingskriterier. Det gis ikke en nærmere beskrivelse av hvilket klima- og miljøforbedringspotensial som kunne vært oppnådd gjennom tildelingskriterier, eller hvordan oppdragsgiver har kommet frem til at kravene samlet gir klart bedre effekt enn en slik løsning.

Revisjonen har i tillegg fått oversendt et mer detaljert notat utarbeidet av en ekstern part, som utdyper vurderingene av klima- og miljøeffekten. Etter det revisjonen kan se, inngår notatet ikke i anskaffelsesdokumentene som ble gjort tilgjengelige i konkurransen.

Anskaffelse nummer 9 gjelder anskaffelse av nytt driftskontrollsystem.
Oppdragsgiver oppgir i konkurransegrunnlaget at klima- og miljøhensyn er ivaretatt gjennom krav i kravspesifikasjonen, og at dette er vurdert som bedre egnet enn å benytte klima- og miljøhensyn som tildelingskriterium.

Som grunnlag for vurderingen viser oppdragsgiver til at hovedleveransen består av et driftskontrollsystem som skal installeres og driftes lokalt hos kommunen. Det fremheves at leverandøren ikke har ansvar for infrastrukturen løsningen skal driftes på, og derfor i liten grad kan

[3] PE-rør er plastrør laget av polyetylen.

påvirke miljøbelastningen knyttet til blant annet strømforbruk, kjøling og datasenter. Miljøbelastningen fra selve programvaren vurderes også som lav.

For den delen av leveransen som skal leveres som en skytjeneste, viser oppdragsgiver til at leverandøren har større mulighet til å påvirke klima- og miljøforhold, blant annet gjennom valg av datasenter og underleverandører. Samtidig opplyses det at denne delen utgjør en liten andel av den samlede anskaffelsen. Oppdragsgiver vurderer på denne bakgrunnen at vekting av klima- og miljøhensyn i tildelingen ikke vil være egnet til å identifisere det beste tilbudet.

Begrunnelsen beskriver hvilke deler av leveransen som er vurdert som relevante for klima og miljø, leverandørens påvirkningsmuligheter og hvorfor oppdragsgiver har valgt minimumskrav fremfor tildelingskriterier. Det fremgår ikke nærmere hvilke konkrete minimumskrav som er stilt, eller hvordan den samlede klima- og miljøeffekten av disse kravene er vurdert opp mot den effekten som kunne vært oppnådd gjennom tildelingskriterier.

2.4.3 Uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning og krav til begrunnelse

Etter anskaffelsesforskriften § 7-9 femte ledd gjelder ikke forpliktelsen til å stille kriterier eller krav etter § 7-9 dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

I to av de ni anskaffelsene som revisjonen har kontrollert, er klima- og miljøhensyn ikke brukt som tildelingskriterier eller krav i kravspesifikasjonen, jf. forskriften § 7-9 andre og fjerde ledd. I disse anskaffelsene vises det til unntaksbestemmelsen i forskriften § 7-9 femte ledd. Dette gjelder anskaffelse nummer 2 og 3.

Anskaffelse nummer 2 gjelder kjøp av prosjektledelse og administrative ytelser
I konkurransegrunnlaget er det opplyst at anskaffelsen er i kategorien konsulenttjenester, og at den etter sin art anses å ha et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning. Det vises samtidig til DFØs veileder om anskaffelser som etter sin art har uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning. På denne bakgrunnen er det opplyst at klima og miljø ikke er benyttet som tildelingskriterium.

Konkurransegrunnlaget inneholder ikke noen nærmere begrunnelse for hvordan anskaffelsens art er vurdert, eller hvorfor anskaffelser av denne arten anses å ha et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning.

Anskaffelse nummer 3 gjelder kjøp av regulering og prosjektering
I konkurransegrunnlaget er det opplyst at anskaffelsen er i kategorien konsulenttjenester, og at den etter sin art anses å ha et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning. Det vises samtidig til DFØs veileder om anskaffelser som etter sin art har uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning.

Konkurransegrunnlaget inneholder ikke noen nærmere begrunnelse for hvordan anskaffelsens art er vurdert, eller hvorfor anskaffelser av denne arten anses å ha et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning.

2.4.4 Opplysninger om klima og miljø i konkurransegrunnlaget

For én av de ni kontrollerte anskaffelsene, anskaffelse nummer 8, er det ikke gitt en henvisning til, eller dokumentert at kravene i § 7-9 andre, fjerde eller femte ledd er oppfylt.

Anskaffelse nummer 8 gjelder kjøp av lastebil
Av konkurransegrunnlaget fremgår det at tilbudene skal evalueres etter tildelingskriteriene pris og «kvalitet og funksjonsmessige egenskaper». Under dokumentasjonskrav til sistnevnte kriterium er det vist til ferdig utfylt kravspesifikasjon, leverandørens eller produsentens datablad og dokumentasjon fra praktisk kjøring. Konkurransegrunnlaget inneholder ikke nærmere opplysninger om hvilke egenskaper som skal vurderes under kriteriet, eller om kriteriet omfatter klima- og miljøhensyn.

Revisjonen har også gjennomgått dokumentasjonen fra evalueringen av tilbudene. Her fremgår det i hovedsak opplysninger om hvorvidt de tilbudte kjøretøyene kan leveres med retarder, samt enkelte opplysninger om innvendig støynivå. Revisjonen finner ikke opplysninger i evalueringen som viser at klima- eller miljøegenskaper er vurdert som en del av tildelingskriteriet «kvalitet og funksjonsmessige egenskaper».

Konkurransegrunnlaget inneholder samtidig enkelte krav knyttet til utslipp. Under punkt 5.3 «Nærmere om miljø» fremgår det at kjøretøyet skal tilfredsstille kravene til Euro VI[4] og de utslippskravene som følger av denne typegodkjenningen. Kravet er også tatt inn i kravspesifikasjonen. Det fremgår ikke av anskaffelsesdokumentene at dette kravet er ment å erstatte klima- og miljøkriterier etter forskriften § 7-9 fjerde ledd, og det er ikke gitt noen begrunnelse for en slik bruk av krav i kravspesifikasjonen.

Anskaffelsesdokumentene inneholder heller ingen opplysninger om at oppdragsgiver har benyttet unntaket i forskriften § 7-9 femte ledd.

2.5 Revisjonens vurderinger

Tabellen nedenfor gir en oversikt over revisjonens vurdering av etterlevelsen av anskaffelsesforskriften § 7-9 andre, fjerde og femte ledd i de ni kontrollerte anskaffelsene.

[4] Euro VI er en europeisk utslippsstandard for tunge kjøretøy.

Tabell 2: Etterlevelse av klima og miljø i utvalgte anskaffelser

Anskaffelse	Hvordan klima og miljø er opplyst ivaretatt	Revisjonens vurdering
1	Krav i kravspesifikasjonen etter § 7-9 fjerde ledd	Begrunnelseskravet ikke fullt ut oppfylt
2	Unntak etter § 7-9 femte ledd	Begrunnelseskravet ikke oppfylt
3	Unntak etter § 7-9 femte ledd	Begrunnelseskravet ikke oppfylt
4	Tildelingskriterium vektet 20 prosent	Kravet i andre ledd ikke oppfylt
5	Tildelingskriterium vektet 30 prosent	I samsvar med hovedregelen
6	Krav i kravspesifikasjonen etter § 7-9 fjerde ledd	Begrunnelseskravet ikke fullt ut oppfylt
7	Krav i kravspesifikasjonen etter § 7-9 fjerde ledd	Begrunnelseskravet oppfylt
8	Ingen dokumentert anvendelse av andre, fjerde eller femte ledd	Etterlevelse ikke dokumentert
9	Krav i kravspesifikasjonen etter § 7-9 fjerde ledd	Begrunnelseskravet ikke fullt ut oppfylt

Kilde: Revisjonens sammenstilling basert på gjennomgang av ni utvalgte anskaffelser, oktober 2026.

2.5.1 Begrunnelseskravet ikke fullt ut oppfylt

For anskaffelse nummer 1, 6 og 9 vurderer revisjonen at begrunnelsene på det foreliggende grunnlaget ikke fullt ut oppfyller kravet i § 7-9 fjerde ledd. Begrunnelsene forklarer ikke tilstrekkelig hvorfor klima- og miljøkravene samlet klart gir bedre effekt enn bruk av tildelingskriterier. I anskaffelse nummer 1 vises det til absolutte miljøløsninger uten at sammenligningen utdypes. I anskaffelse nummer 6 er koblingen mellom prosjektets overordnede miljøgevinster og valget av krav i den aktuelle entreprisen uklar. For anskaffelse nummer 9 forklares leverandørens begrensede påvirkningsmuligheter og hvorfor tildelingskriterier er lite egnet, men ikke hvordan de valgte kravene samlet gir bedre effekt.

Det må være klart at klima- og miljøkravene samlet gir bedre effekt enn den kombinasjonen av tildelingskriterier som gir den beste effekten i den aktuelle anskaffelsen. En marginalt bedre effekt kan være tilstrekkelig. Det kreves ikke nødvendigvis vitenskapelig dokumentasjon, tallfesting eller en nærmere beskrivelse av alternative tildelingskriterier. Begrunnelsene må likevel gjøre faktagrunnlaget og vurderingen av bedre samlet effekt etterprøvbare, jf. vedlegg 2.

2.5.2 Begrunnelseskravet ikke oppfylt

For anskaffelse nummer 2 og 3 vurderer revisjonen at begrunnelsene for bruk av unntaket i § 7-9 femte ledd ikke oppfyller bestemmelsens krav. Vurderingen er toleddet: Oppdragsgiver må først fastlegge anskaffelsens art, og deretter underbygge hvorfor anskaffelser av denne arten typisk har både et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning. Henvisningene til konsulenttjenester og DFØs veileder forklarer ikke hvordan anskaffelsenes art er fastlagt, eller hvorfor de typiske virkningene av denne arten er uvesentlige. Det kreves ikke vitenskapelig dokumentasjon, men begrunnelsene må inneholde nærmere informasjon som gjør faktagrunnlaget og vurderingene etterprøvbare. Slik informasjon fremgår ikke av konkurransegrunnlagene. Begrunnelsene gir derfor ikke tilstrekkelig grunnlag for å etterprøve bruken av unntaket.

2.5.3 Kravet i andre ledd ikke oppfylt

I anskaffelse nummer 4 er miljø vektet med 20 prosent. Revisjonen vurderer at kravet i § 7-9 andre ledd ikke er oppfylt på bakgrunn av den foreliggende dokumentasjonen. Det er ikke dokumentert eller begrunnet at den lavere vektingen er supplert med klima- og miljøkrav på en måte som oppfyller vilkårene i fjerde ledd.

2.5.4 I samsvar med hovedregelen

I anskaffelse nummer 5 er miljø benyttet som tildelingskriterium med en vekting på 30 prosent. Revisjonen vurderer at anskaffelsen på dette punktet er i samsvar med hovedregelen i § 7-9 andre ledd.

2.5.5 Begrunnelseskravet oppfylt

For anskaffelse nummer 7 vurderer revisjonen at begrunnelsen i konkurransegrunnlaget oppfyller kravet i § 7-9 fjerde ledd. Oppdragsgiver knytter konkrete krav til forventede klima- og miljøgevinster og forklarer at tiltakene reduserer store deler av anskaffelsens samlede klima- og miljøavtrykk. Dette underbygger sammenligningen med det som med rimelighet kan oppnås gjennom vekting. Revisjonen har også mottatt et mer detaljert eksternt notat. Etter det revisjonen kan se, var notatet ikke en del av anskaffelsesdokumentene som ble gjort tilgjengelige i konkurransen. Vurderingen bygger derfor på begrunnelsen i konkurransegrunnlaget, ikke på at notatet kan erstatte denne.

2.5.6 Etterlevelse ikke dokumentert

For anskaffelse nummer 8 vurderer revisjonen at det ikke er dokumentert at kravene i § 7-9 andre, fjerde eller femte ledd er oppfylt. Beskrivelsen av tildelingskriteriet «kvalitet og funksjonsmessige egenskaper» og evalueringen viser ikke at klima- og miljøhensyn inngår. Kravet om Euro VI er et utslippsrelatert krav, men det fremgår ikke av anskaffelsesdokumentene at kravet er ment å erstatte klima- og miljøkriterier etter fjerde ledd. Det foreligger heller ingen begrunnelse for at bruk av krav i kravspesifikasjonen klart gir bedre klima- og miljøeffekt enn den kombinasjonen av tildelingskriterier som gir den beste effekten i den aktuelle anskaffelsen. Det fremgår heller ikke at unntaket i femte ledd er vurdert eller benyttet.

3 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

Revisjonen finner mangler ved etterlevelsen av kravene til klima og miljø i 7 av de 9 kontrollerte anskaffelsene.

Kommunens rutine for gjennomføring av konkurranser gir føringer for klima- og miljøhensyn, men mangler veiledning om prioriteringen etter § 7-9 tredje ledd, vilkårene og begrunnelseskravene etter fjerde ledd og unntaket og begrunnelseskravet etter femte ledd.

Én anskaffelse oppfyller hovedregelen om minst 30 prosent vekting. Én oppfyller ikke vektingskravet. I fire anskaffelser er tildelingskriterier erstattet med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen. Begrunnelseskravet er oppfylt i én av disse, men ikke fullt ut oppfylt i tre.

I to anskaffelser er unntaket for uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning benyttet uten tilstrekkelig begrunnelse. I én anskaffelse er etterlevelse av § 7-9 andre, fjerde eller femte ledd ikke dokumentert.

Basert på det som kommer frem i undersøkelsen anbefaler revisjonen at kommunedirektøren:

1. sikrer at kommunens rutiner for anskaffelser tydeliggjør gjeldende krav til ivaretakelse av klima- og miljøhensyn.
2. sikrer at klima- og miljøhensyn i den enkelte anskaffelsen vurderes, ivaretas, dokumenteres og begrunnes i samsvar med gjeldende regelverk.

LITTERATUR- OG KILDELISTE

Lov, forskrift og forarbeider:

Lov om offentlige anskaffelser av 17. juni 2016 nr. 73 (Anskaffelsesloven)

Forskrift om offentlige anskaffelser av 12. august 2016 nr. 974 (Anskaffelsesforskriften)

Forskrift om endring i forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften), forskrift om innkjøpsregler i forsyningssektorene (forsyningsforskriften) og forskrift om konsesjonskontrakter (konsesjonskontraktforskriften) av 1. august 2023 nr. 1305

Prop. 51 L (2015-2016) s. 82-83 (§ 5 Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn)

Rundskriv og veiledere:

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) - Veileder til regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser

Artikler mm:

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) - Anskaffelser.no

Fra kommunen:

Rutine gjennomføring av konkurranser 2024

Kommunens intranett (Samfunnsansvar/Innkjøp) 2025

Kommuneplanens samfunnsdel 2022-2035

Kommunedelplan for klima og energi 2019-2030

Temaplan for klima, natur og miljø 2027-2050

Strategisk næringsplan 2023-2028

Anskaffelsesstrategi 2026

Nittedal kommunes Miljøpolicy 2026

Veileder til miljøvennlig innkjøp 2026

Handlingsplan for klima, miljø og arbeidsmiljø 2026

Økonomi- og finansreglementet 2026

VEDLEGG 1 KOMMUNEDIREKTØRS UTTALELSE

Kommunedirektørens uttalelse

Kommunedirektøren viser til forvaltningsrevisjonsrapport om krav til klima og miljø i anskaffelser i investeringsprosjekter.

Rapporten gir en grundig og nyttig gjennomgang av hvordan Nittedal kommune og Nittedal Eiendom KF har ivaretatt regelverket i ni utvalgte anskaffelser gjennomført i perioden 1. januar 2024 til 30. juni 2026.

Kommunedirektøren tar revisjonens funn, konklusjoner og anbefalinger til etterretning. Det er viktig at revisjonen har avdekket mangler ved etterlevelsen av regelverket i sju av de ni undersøkte anskaffelsene. Manglene gjelder særlig vekting av klima- og miljøhensyn, begrunnelse for valg av krav og unntak samt dokumentasjon av gjennomførte vurderinger.

Selv om undersøkelsen omfatter et avgrenset utvalg anskaffelser, viser funnene at kommunen må styrke internkontrollen og redusere risikoen for tilsvarende feil i framtidige anskaffelser.

Kommunedirektøren slutter seg til revisjonens anbefalinger om å:

1. Sikre at kommunens rutiner tydeliggjør gjeldende krav til klima- og miljøhensyn
2. Sikre at klima- og miljøhensyn i den enkelte anskaffelsen vurderes, ivaretas, dokumenteres og begrunnes i samsvar med regelverket.

Anbefalingene vil bli fulgt opp gjennom korrigerende tiltak og kommunen skal blant annet:

- Oppdatere rutiner, sjekklister og maler i samsvar med gjeldende regelverk
- Tydeliggjøre kravene til vekting, begrunnelse og dokumentasjon
- Avklare roller og ansvar mellom bestillende enhet, prosjektledelse, innkjøpsfunksjonen og andre støttefunksjoner
- Gjennomføre kompetansetiltak for ledere, prosjektledere og medarbeidere som deltar i anskaffelser
- Styrke kvalitetssikringen av kunngjøringspliktige anskaffelser før konkurransene publiseres
- Gjennomføre risikobaserte kontroller av etterlevelsen.

Tiltakene skal bidra til at klima- og miljøhensyn vurderes tidlig og systematisk i planleggingen av den enkelte anskaffelsen. Oppdateringen vil bygge på gjeldende anskaffelsesregelverk og veiledning fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring.

NITTEDAL KOMMUNE

Oppfølgingen vil inngå i kommunens internkontroll. Oppdaterte rutiner, maler og kvalitetssikringsordninger skal etter planen være etablert i virksomhetsåret 2027. Deretter vil kommunen kontrollere et utvalg nye anskaffelser for å vurdere om tiltakene har gitt ønsket effekt.

Rapporten gir et viktig grunnlag for læring og forbedring. Kommunedirektøren vil sørge for at anbefalingene følges opp på en måte som styrker regelverksetterlevelsen og kvaliteten i kommunens anskaffelser.

Nittedal, 20. november 2026

Adelheid Buschmann

Adelheid Buschmann
Kommunedirektør
Nittedal kommune

VEDLEGG 2 REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier og kilder

I kontrollperioden hadde anskaffelsesloven § 5 første ledd første punktum følgende ordlyd:

> **§ 5 Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn**
>
> Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning, og fremme klimavennlige løsninger der dette er relevant. Dette skal blant annet skje ved at oppdragsgiveren tar hensyn til livssykluskostnader.

Av forarbeidene[5] kommer det frem at bestemmelsen stiller overordnede krav til oppdragsgivers samlede anskaffelsespraksis. Dette innebærer at oppdragsgiver må ha vurdert hvilke anskaffelser som utgjør en vesentlig miljøbelastning slik at det er relevant å stille miljøkrav, og ha utformet rutiner for hvordan disse anskaffelsene skal følges opp.

På bakgrunn av anskaffelsesloven § 5 første ledd og omtalen i forarbeidene legges det til grunn at kommunen bør ha rutiner som legger til rette for å ivareta klima- og miljøhensyn i anskaffelsespraksisen. Rutinene bør gi de som gjennomfører anskaffelser, tilstrekkelig veiledning om kravene i anskaffelsesforskriften § 7-9 andre til femte ledd. Mangelfull omtale av disse kravene kan øke risikoen for feil i gjennomføringen av anskaffelser.

I kontrollperioden hadde anskaffelsesforskriften § 7-9 følgende ordlyd:

§ 7-9 Klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser

(1) Krav og kriterier etter denne bestemmelsen skal ha som mål å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning.

(2) Oppdragsgiver skal vekte klima- og miljøhensyn med minimum tretti prosent.

(3) Der oppdragsgiver angir tildelingskriteriene i prioritert rekkefølge, bør klima- og miljøhensyn være blant de tre høyest prioriterte.

(4) Tildelingskriterier etter andre og tredje ledd kan erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Dersom oppdragsgiver ikke prioriterer i tråd med tredje ledd,

[5] Prop. 51 L (2015-2016) s. 82-83 (§ 5 Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn)

skal det stilles klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, og dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

(5) Forpliktelsen til å stille krav eller kriterier etter denne bestemmelsen gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

DFØs veileder til regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

I det følgende vises det til DFØs Veileder til regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser, versjonen som gjaldt i kontrollperioden.

Unntaket etter fjerde ledd

Kravet til begrunnelse ved bruk av unntaket i § 7-9 fjerde ledd er nærmere utdypet i veilederen. Ifølge veilederen fremheves etterprøvbarhet som en sentral funksjon ved begrunnelsen. Begrunnelsen må være tilstrekkelig detaljert til å vise hvilket faktagrunnlag og hvilke vurderinger oppdragsgiver har lagt til grunn, slik at leverandørene kan vurdere om vilkåret for unntaket er oppfylt.

Veilederen presiserer at det må være klart at kravene samlet gir en bedre klima- og miljøeffekt enn den kombinasjonen av tildelingskriterier som gir den beste effekten i den aktuelle anskaffelsen. Det stilles ikke krav til hvor mye bedre effekten må være, og en marginalt bedre effekt kan være tilstrekkelig. Hva som oppfyller klarhetskravet, må vurderes konkret. For å kunne sammenligne effekten av krav og tildelingskriterier er det sentralt å kartlegge anskaffelsens klimaavtrykk og miljøbelastninger og hvilke klima- og miljøtiltak som vil ha effekt på disse. I tråd med forholdsmessighetsprinsippet stilles det strengere krav til vurderingene ved anskaffelser med høy verdi eller stor klima- og miljøbelastning.

Det er ikke tilstrekkelig bare å vise til at spørsmålet er vurdert, og at konklusjonen er at krav gir bedre effekt. Samtidig må kravene til begrunnelsen tilpasses den konkrete anskaffelsen. Begrunnelsen skal ikke være uforholdsmessig ressurskrevende å utforme, og kravene til begrunnelse skal ikke være så strenge at oppdragsgiver unnlater å benytte unntaket når krav gir best klima- og miljøeffekt. Vitenskapelig dokumentasjon er ikke nødvendigvis påkrevd.

Unntaket etter femte ledd

Veilederen presiserer at unntaket i § 7-9 femte ledd bare kommer til anvendelse når anskaffelsen etter sin art har både et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning. Det er ikke tilstrekkelig at bare klimaavtrykket eller bare miljøbelastningen er uvesentlig. Begrepet «etter sin art» innebærer at vurderingen skal knyttes til den aktuelle typen eller kategorien vare, tjeneste eller bygge- og anleggsarbeid, og ikke til klimaavtrykket og miljøbelastningen ved den konkrete anskaffelsen. Vurderingen skal derfor gjøres på et generelt grunnlag for den aktuelle kategorien.

Veilederen beskriver vurderingen som toleddet. Oppdragsgiver må først ta stilling til hva som er anskaffelsens art, og deretter vurdere om anskaffelser av denne arten har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning. Det er de typiske virkningene av den aktuelle anskaffelseskategorien som er relevante, og vurderingen av uvesentlighet påvirkes i utgangspunktet ikke av volumet eller de faktiske forholdene ved den konkrete anskaffelsen.

Bruk av unntaket skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene. DFØ fremhever at begrunnelsesplikten følger et «følg eller forklar»-prinsipp, og at begrunnelsen skal forklare hvorfor oppdragsgiver mener at vilkårene for unntaket er oppfylt. Begrunnelsen har en viktig funksjon i å ivareta prinsippet om etterprøvbarhet og må derfor være tilstrekkelig detaljert til å vise hvilket faktagrunnlag og hvilke vurderinger som ligger til grunn for bruken av unntaket. Oppdragsgiver må først begrunne hvordan anskaffelsens art er fastlagt, og deretter hvorfor anskaffelser av denne arten på generelt grunnlag har både et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning.

Det kreves ikke vitenskapelig dokumentasjon for å underbygge vurderingen. Det er samtidig ikke tilstrekkelig bare å opplyse at anskaffelsen etter sin art har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning uten nærmere informasjon som underbygger dette. DFØ viser til at blant annet kartlegginger, sammenligninger, vurderinger eller annen relevant informasjon kan inngå i begrunnelsen.

Gjeldende regler fra 1. juli 2026

Nedenfor omtales de endringene fra 1. juli 2026 som er særlig relevante for rapportens tema. Reglene om klima- og miljøhensyn er i hovedsak videreført, men tidligere anskaffelsesloven § 5 er opphevet, og pliktene er nå regulert i §§ 5 a og 5 b. Også før lovendringen fulgte det av § 5, tolket i lys av forarbeidene, at oppdragsgiver måtte ha rutiner for oppfølging av anskaffelser med vesentlig miljøbelastning. Etter § 5 a skal oppdragsgiver nå uttrykkelig ha både en offentlig tilgjengelig anskaffelsesstrategi og egnede rutiner for å ivareta samfunnshensyn som er relevante for virksomheten. Etter § 5 b skal oppdragsgiver ta hensyn til klima og miljø i alle anskaffelser som omfattes av bestemmelsen, for å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk og miljøbelastning.

For kunngjøringspliktige anskaffelser viderefører § 5 b hovedregelen om at klima- og miljøhensyn skal vektes med minimum 30 prosent når tildelingskriteriene vektes. Dersom kriteriene angis i prioritert rekkefølge, skal klima- og miljøhensyn nå være blant de tre høyest prioriterte; den tidligere forskriften sa at de bør være det. Tildelingskriterier kan fortsatt erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, og krav og kriterier kan nå også kombineres, dersom dette gir en bedre klima- eller miljøeffekt. Det tidligere vilkåret om at det måtte være klart at krav ga bedre effekt, er ikke videreført. Valget skal fortsatt begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Unntaket for anskaffelser som etter sin art har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning, er videreført. Bruk av unntakene skal fortsatt begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Anskaffelsesforskriften § 7-9 gjelder ikke lenger for anskaffelser omfattet av anskaffelsesforskriften, fordi bestemmelsen ble opphevet da reglene ble flyttet til loven. For anskaffelser som omfattes av forsyningsforskriften, er klima- og miljøreglene fortsatt regulert i forskriften § 7-9.

Følgende revisjonskriterier legges til grunn for problemstillingen:

Problemstilling	Krav og forventninger til kommunen
Har kommunen fulgt regelverket om klima og miljø i utvalgte anskaffelser?	→ Kommunen skal ha rutiner for å ivareta klima- og miljøhensyn. Rutinene bør blant annet gi tilstrekkelig veiledning om bestemmelsene i anskaffelsesforskriften § 7-9 andre til femte ledd. → Kommunen skal som hovedregel vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 prosent i samsvar med forskriften § 7-9 andre ledd. → Når tildelingskriterier erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, skal det begrunnes at det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt sammenlignet med bruk av tildelingskriterier. Begrunnelsen skal være i samsvar med vilkårene i forskriften § 7-9 fjerde ledd. → Dersom kommunen har lagt til grunn at en anskaffelse etter sin art både har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning, skal dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Begrunnelsen skal være i samsvar med vilkårene i forskriften § 7-9 femte ledd.